

בס"ד

לעומקו של מקרא

דברי עומק בפרשת השבוע

ערש"ק

פר' חקת

ה'תש"פ

בכל ענייני הקונטרס ניתן לפנות

לטל': 052-7675895

גור-אריה צור

מודיעין עילית

ניתן להצטרף לתפוצת מייל

דוא"ל: leshem895@gmail.com

לעומקו של מקרא פר' חקת

זאת תקת התורה. (יט,ב')

ויש לשאול אמאי פרה אדומה לא קחשיב. **ועוד**, מדוע שינה רש"י הלשון, שבאלו הדברים נאמר להרהר **בהן**, וכאן כתב להרהר **אחריה**.

ויש לומר שההבדל הוא שבאלה המצוות המפורטות ביומא אין לך רשות **להרהר בהן**. אבל בפרה אדומה מה שהתכוון להרהר **אחריה**, **כיצד היא** מטמאה את הטהורים ומטהרת את הטהאים.

ויובן על פי הרמב"ם בסוף הלכות מקוואות. שהטומאות והטהרות זה דבר **התלוי בכוונת הלב**.

ואשר על כן, יש לשאול מדוע נקשר כח הטהרה של פרה אדומה עם כוונת הלב. **ולעומקו של מקרא** יש לומר כי כל עיקרה של מצות פרה אדומה באה **לכפר על הרהור ע"ז** של **העגל**. ולכן קשר הקב"ה את תוקף המצוה עם הרהור **טהרתה**.

בתרגום: **דא גזירת אורייתא**. וכדאמרו במסכת ברכות [לג:]: שלא יעשה מצותיו רחמים כי אינם אלא גזירות. גם כאן בפרה אינה אלא גזירה. ואשר על כן יש לשאול מדוע תקרא דוקא מצוה זו על שם גזירה והרי כל מידותיו של הקב"ה אינן אלא גזירות.

זה שפירש רש"י: לפי שהשטן ואומות העולם מונין את ישראל, לומר, מה המצוה הזאת ומה טעם יש בה, לפיכך כתב בה חקה, גזרה היא מלפני, אין לך רשות **להרהר אחריה**.

ובמסכת יומא סז: מובא את חוקותי תשמרו {ויקרא יח-ד} דברים שהשטן [ואומות העולם, המהרש"א] **משיבין** עליהן ואלו הן אכילת חזיר ולבישת שעטנז וחליצת יבמה וטהרת מצורע ושעיר המשתלח ושמא תאמר מעשה תוהו הם ת"ל {ויקרא יח-ל} אני ה' אני ה' חקקתיו ואין לך רשות **להרהר בהן**.

לעומקו של מקרא פר' חקת

כדכתיב זאת התורה אדם פי-קמות
באהל (יט,יד), ודרשו (זהר חדש
ספרא תנינא) אין התורה מתקיימת
אלא במי שממית עצמו עליה
ופירשוה שם דמשתדלין באורייתא
לשמה.

ואשר על כן נאמר חקת התורה ולא
חקת הפרה. ותדרש הפרשה כמין
חומר לדרך לימוד התורה:

ויקחו אליהם, כנאמר כי לקח טוב נתתי
לכם, תורתי אל תעזובו, ויחדשו בה
חידושי תורה, אע"פ שהכל נאמר לך
מסיני, לכן נאמר ויקחו אליהם.

פרה אדמה תמימה ירמוז לפשט
רמז, דרש וסוד.

פרה נוטריקון פשט רמז,
אדמה ירמוז לדרש, המדמה מילתא
למילתא,

תמימה, ירמוז לסוד, שהסוד מאחד
כל הקצוות, ועושה הכל אחד,
והתמימות מורה על אחדות הקצוות.
כסוד שמע ישראל וגו' אחד.

אשר אין-בה מום, אשר לא-עלה
עליה על. אם אין בה מו"מ והוא
משא ומתן בלימוד, הרי שלא עלה

ועוד לענין מדוע נקראת החוקה
חקת התורה.

יש ליתן טעם מדוע יקרא הכתוב
לחוקה זו חקת התורה ולא חקת הפרה
או חקת הטהרה.

והאור החיים הק' הטעימנו בזה צוף
דבש אמרי אל, כלשונו.

וסיכום דבריו שעל ידי קבלת התורה
נבדלנו מן העמים, ונעשינו חטיבה של
קדושה עליונה לגבי טומאה וטהרה,
מה שאין כן אצל אומות העולם שאין
מטמאין באהל.

ומאחר ונסבבה חקת הטהרה מחקת
התורה, לכן קרא לחקת הטהרה חקת
התורה.

ובדרך רמז הוסיף שאם יקיימו מצוה זו
של חקת הטהרה, מעלה עליהם הכתוב
כאלו קיימו חקת התורה אשר צוה ה'
עד כאן סיכום פירושו של האוה"ח
הק'.

ולעומקו של מקרא נראה להוסיף
על דרך הרמז והדרש, לומר שתרמוז
הפרשה לדרך לימוד התורה.

לעומקו של מקרא פר' חקת

את עֲרֵה הוא הפשט הנגלה לעין כל, וכשם שמפשיטים את העור.

וְאֵת בְּשָׂרָה הוא הסוד החבוי מתחת הפשט הנגלה.

וְאֵת דְּמָה הוא הדרש, על דרך הצחות הכתוב: וְאֵת דְּמָכֶם לְנַפְשֵׁיכֶם אֲדַרְשׁ,

על פְּרִשָּׁה, הוא הרמז הפורש מן הפשט מן הדרש ומן הסוד, ורומז על פירושים.

והם, ארבעת חלקי הפרד"ס, מְעוּרִים זה בזה ומְלֵוִים זה לזה, כסוד הכרובים בעת אשר עושים רצונו של מקום, ככתוב כְּמַעַר אִישׁ לְיָוֵהוּ. (מלכים א, ז, לז)

כְּמַעַר אִישׁ כן יהיה לימוד התורה בכללותה כאיש המְעַרָה מכלי לכלי, מפשט לרמז ומרמז לדרש ומדרש לסוד.

וְלֵוִיָּהּ, שיהיו הפירושים לְוֵיָהּ חן זה לזה, (כפירוש הרלב"ג שם), ככתוב (משלי א) כִּי לְוֵיָהּ חָן הֵם לְרֵאשִׁיךָ.

עליה עול, שלא קבל על עצמו עול תורה.

וּנְתַתֶּם אֹתָהּ את התורה שלמדתם עם חידושיה, אֶל אֱלֻעָזָר, וכאמרו אל-עזר, לבקש ממי שהחכמה שלו שיעזור ללומד בפירושה.

הַכֶּהֵן, הוא הלומד המשרת לפני ה', וְהוֹצִיא אֹתָהּ את התורה על חידושיה, אֶל מַחֲוִיץ לְמַחֲנֶה כמו שאמרו בְּעַת הַמְּכַנְסִים פֶּזֶר, להיות נחלת הכלל.

וְשַׁחַט אֹתָהּ לְפָנָיו. כשולחן הערוך לפני הסועדים.

וְהָזָה אֶל נֶכַח פָּנָיו אֶהְל מוֹעֵד מִדְּמָה שֶׁבַע פְּעָמִים והוא כנגד שבע שנים שתלמיד יושב על לימודו בהתמדה ואין אור של גיהנום שולטת בו, כסלמנדרא הזאת שאין האור שולט בה. [חגיגה כז. ורש"י שם].

וְשָׂרְף הַכוּוֹנָה ילמד באש קדש של הלימוד. ולמפרע נקרא וּפְרִישׁ בשפתיו את לימודו, כמו שאמרו כִּי חַיִּים הֵם לְמוֹצִיאֵיהֶם בַּפֶּה. (עירובין נד.)

את עֲרֵה וְאֵת בְּשָׂרָה וְאֵת דְּמָה על פְּרִשָּׁה, הם ארבע חלקי הלימוד, פשט רמז דרש סוד.

לעומקו של מקרא פר' חקת

כלומר, עד שיגיע לשער החמישים של "והערב נא".

ועוד, שלא יסתפק בנ' שערים אלה, אלא ישאף לנ' שערים ואחד. ואשר על כן מבקשים וְהָעֶרֶב נָא.

וְהַשְׂרֵף אֹתָהּ. יִדְרֹשׁ שְׂרָף מִלְשׁוֹן רַפְיוֹן. מִי שְׂרָפוּ יָדָיו בְּדַבְרֵי תוֹרָה, יַעֲשֶׂה כְסֵדֵר הָאָמֹר כְּדִי לְהַתְחַזֵּק, יִכְבֵּס בְּגָדָיו בְּמַיִם וְרַחֵץ בְּשֵׁרוֹ בְּמַיִם וְטָמֵא עַד הָעֶרֶב, וַיִּחְזֹר לְהַמִּית עֲצָמוֹ בְּאֵהֳלָהּ שֶׁל תוֹרָה עַד שִׁיתְקִיִּים וְהָעֶרֶב נָא, כְּאֹמֵר.

וְאָסַף אִישׁ טְהוֹר הֵם הַתְּלִמִּידִים הַטְּהוֹרִים, אֵת אֶפְרַיִם הַפְּרָה אֵת כָּל הַחִידוּשִׁים שֶׁנִּתְּנוּ מִלִּמּוּד הַתּוֹרָה הַק' בְּאֵשׁ קֹדֶשׁ, וְהִנִּיתָ מַחֲוִץ לְמַחְנֶה וַיִּפְיֵץ אֵת הַתּוֹרָה הַק' בְּרַבִּים כְּעֵין יִפּוּצוֹ מְעִינֹתֶיךָ חוּצָה.

בְּמִקּוֹם טְהוֹר, זֶה יִהְיֶה לְנַחַת רוּחַ בְּעוֹלָם עֲלִיוֹן, הוּא הַמִּקּוֹם הַטְּהוֹר. וְכַפּוּטוֹ שֶׁל הָאֵרֶץ הַק' בְּהַקְדַּמְתוֹ לְסַעוּדַת שְׁבַת שַׁחֲרִית: וְאֵלֶּיךָ מְלֵאךְ יְהוָה לְרַקִּיעֵי וכו'. וְהִנִּיתָ לְעֵצַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל סֵדֵר לִמּוּד זֶה יִהְיֶה לְמַשְׁמֶרֶת,

וְלִהְיוֹת הַדְּרָשָׁה עַל דְּרָךְ לִמּוּד הַתּוֹרָה:

וְלָקַח הַכֹּהֵן הוּא הַלּוֹמֵד מֵאֵהֳבָה, כְּבִרְכַת הַכֹּהֵן לְבָרַךְ אֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּאֵהֳבָה, עֵץ אֲרִזוֹ הֵן הַהִלְכוֹת אֲשֶׁר נִטְוְעוֹת כְּאֲרִזִּים עֲלֵי מַיִם. וְאֲזוּב הֵם סִפְרֵי הַמוֹסֵר הַמְּלַמְדִים כִּי־צַד לְהַתְנַהֵג בְּעוֹנָה כְּאֲזוּב. וְשָׁנִי תוֹלְעַת הִיא הַהִתְמַדָּה כְּפִי שֶׁאֲמָרוּ שֶׁלּוֹמֵד שִׁבְעַת שָׁנִים עַד שִׁיּוּצַת תוֹלְעַת מֵאֵשׁ לִמּוּדוֹ הַנִּקְרָאת סְלִמְנַדְרָה. וְהַשְׂלִיף אֵל תוֹף שְׂרֵפַת הַפְּרָה, וַיִּבְלוֹל אֶת כּוֹלֵן בְּלִמּוּדוֹ.

וְכִבֵּס בְּגָדָיו. בְּגָדָיו הֵם חִידוּשָׁיו שֶׁבָּהֶם הוּא מְתַלְבֵּשׁ, יִהְיוּ מְלֻבְּנִים לְלֵא רַבִּי. וְרַחֵץ בְּשֵׁרוֹ בְּמַיִם, בְּשֵׁרוֹ הוּא מֵה שְׁמַתַּחַת לְלִבּוֹשׁ וְהוּא עוֹמְקָה שֶׁל תּוֹרָה, וְאַחֵר יָבֹא אֵל הַמַּחְנֶה, כְּפִי שֶׁאֲמָרוּ אֲשֶׁר־מִי שֶׁבֵּא לְכָאן וְתִלְמוּדוֹ בִּידוֹ.

וְטָמֵא עַד הָעֶרֶב. טָמֵא בְּגִימְטְרֵי נ', עַד הָעֶרֶב עַד שִׁיתְקִיִּים בּוֹ "וְהָעֶרֶב נָא".

לעומקו של מקרא פר' חקת

חקתיך חומתיך נגדי תמיד (ישעיה מט, טז).

וכמדרש רבה (שה"ש פר' ח'), מאי הן על פנים חקתיך חומתיך נגדי תמיד, פשם שאי אפשר לו לאדם לשפך פנות ידיו, כך ואנכי לא אפשרתי. לתקת עולם, ואהיה לה חומת אש סביב, לעולם הזה ולעולם הבא.

ולית מילתא דלא רמיזא באורייתא, וכפי שאמרו חז"ל (ברכות טז תוס' שם) על סמיכות הפסוקים מה-טבו אהליך יעקב בנחלים נטיו וגו'. (במדבר כד, ה'ו').

מדוע נסמכו נחלים לאהלים לומר לך מה נחלים מעלין את האדם מטומאה לטהרה, אף אהלים של תורה מעלין את האדם מכף חובה לכף זכות.

ואשר על כן קשר הכתוב את טהרת הפרה לטומאת אהל עד שדרשו חז"ל, אדם כי ימות באהל, באהלה של תורה. שאהל התורה מטהר את האדם, ומעלהו מכף חובה לכף זכות.

והיינו דאמרו תורה מגנא ומצלא. מגינה על לומדיה ומצילתם.

למי נדה לטהר את הלומדים כמו מי מקוה טהרה, חטאת הוא לחטאם ולזכמם.

חטאת הוא, לימודו יהיה לו כקרבן חטאת לפני ה', כמו שנאמר (ברכות ה.) בחסד ואמת יכופר עוון שכל העוסק בתורה מוחלין לו כל עונותיו.

וכבס האסף את אפר הפרה את בגדיו, שהאוסף את דברי התורה הנאמרים בישיבה, כמלבן את בגדיו ולבושו לחיי העולם הבא.

וטמא עד הערב עד שיערב הלימוד על לומדיו, כנ"ל, בטמא שערים הם חמישים שערי בינה.

והיתה התורה הזאת וסדר לימוד זה לבני ישראל ולגר הגר בתוכם, לתקת עולם.

ולגר הגר בתוכם, היא הנשמה הק', הגרה בתוכנו עד עת פקודה.

לתקת עולם. שעל ידי כך יעיד רבון העולמים על כנסת ישראל הן על פנים

לעומקו של מקרא פר' חקת

ואשר על כן נמשלה הפרה ללימוד התורה גם בזה. שנאמר (הושע יד, י') פִּי יִשְׂרָאֵל דַּרְכֵי ה' צִדְקִים יִלְכוּ בָם וּפְשָׁעִים יִפְשְׁלוּ בָם. וכשם שהפרה תטהר הטמא, כן התורה תטהר הטמאים. שנא' וְצִדְקִים יִלְכוּ בָם.

ולעומת זאת, כשם שְׁמִי הפרה מטמאים את נושאייהם, כן התורה תטמא את המתנשאים עליה, המתחזים לטהורים, וכגון קרח ועדתו, ועליהם נאמר וּפְשָׁעִים יִפְשְׁלוּ בָם. ובזה ינתן טעם לסמיכות הפרשיות קרח וחקת.

וּמִזֶּה מִי-הַנִּדְּהָ יִכָּבֵס בְּגָדָיו (יט, כא')

וּמִזֶּה מִי-הַנִּדְּהָ יִכָּבֵס בְּגָדָיו, לפשט הכתוב משמע לכאורה שהמזה נטמא טומאת בגדים, שנאמר יִכָּבֵס בְּגָדָיו, אך רש"י לא פירש כן, והביא דברי רבותינו שאמרו (יומא יד. גדה ט.) שְׁהַמִּזְהָ טָהוֹר. והנושא את מי הנדה הוא שנהיה טמא.

ויש ליתן את הדעת מדוע תכתוב התורה הק' היפך כוונתה. שהרי

ועוד לעניין מדוע נקראת

חֻקָּה

פִּירֵשׁ רִש"י לפי שהשטן ואומות העולם מונין [מצערין] את ישראל, לומר, מה המצוה הזאת ומה טעם יש בה, לפיכך כתב בה חֻקָּה, גזרה היא מלפני, אין לך רשות להרהר אחריה (במ"ר יט, ה):

וכן שלמה המלך החכם מכל אדם, לא מצא את טעמה, באמרו אַחֲפָקְמָה וְהָיָא רְחוּקָה מִמְּנֵי (קהלת ז, כג).

ולכאורה קשה, שהרי כמה מדרשים יש על פרה אדומה. וכן מובא ברש"י עצמו, תבוא האם ותקנח מעשי בנה, שמכפרת על מעשה העגל. ומאי אַחֲפָקְמָה וְהָיָא רְחוּקָה מִמְּנֵי, ומאי ואין לך רשות להרהר אחריה.

אלא י"ל, מה שאין להרהר אחריה ומה שרחוק משכל אנוש, הוא שאותם המים גם יטהרו וגם יטמאו. יטהרו את הטמא, ויטמאו את נושא מי הנדה.

אך טעמה של המצוה, מדוע נִתְּנָה הקב"ה, ניתן להידרש, כטעם מצוות רבות, וכפי שמופיע ברש"י ובמדרשים.

לעומקו של מקרא פר' חקת

ועדיין יש לשאול, לכתוב רחמנא והנושא מי-הזאה יכבס בגדיו. ויפורש והנושא מי-הנדה בשיעור הזאה יכבס בגדיו. ובזה נרויח גופי תורה ורמיזה כאחד.

ולעומקו של מקרא יאמר שבמילה ומנה רמוזים שני הדברים כאחד. גם הנושא וגם שיעור הזאה. וכך יהיה הלימוד, על דרך אל תקרי: אל תקרי ומנה אלא ומנה. ומנה כוונתו שיעור מועט, וכמה, כדי הזאה.

ועדיין צריך ללמוד נושא ממנה. וכך הוא הלימוד על דרך אל תקרי ועל דרך הרמז, דליכא מילתא דלא רמיזא באורייתא:

אל תקרי מנה, אלא חלקהו לשתי תיבות מה זה. וכדרך שאמר לו הקב"ה למשה מנה בנה, מנה כתיב וקרינן מה זה. מה זה בנה. והתיבות מה זה בנה, ירמוזו על הנושא. שכן דרך הנושא לשאת בידו.

וכן פירש רש"י בבראשית כנ"ל אל תקרי מה זה בנה אלא מנה שבנה.

הרי שנרמז במילה ומנה מי-הנדה גם הנושא מי-הנדה, וגם שיעור הזאה.

כוונתה לומר כרבותינו, שהמזה טהור. ומדוע תכתוב שהמזה טמא טומאת בגדים, בעוד שאמרו רבותינו שהמנה טהור!

וממשיך רש"י בפירושו וזה [שהתורה אמרה שהמזה יכבס בגדיו] בא ללמד שהנושא מי החטאת טמא טומאה חמורה לטמא בגדים שעליו.

ולכאורה היה לו לכתוב: והנושא מי-הנדה יכבס בגדיו. ומדוע הוציאו הכתוב בלשון מנה, מפרש רש"י לומר לך שמי חטאת אינן מטמאין עד שיהא בהן שיעור הזאה.

ועדין יש לשאול, לכתוב רחמנא והנושא מי-הנדה בשיעור הזאה יכבס בגדיו, יש לומר שאין דרכה של תורה לפרט בדיניה ובגופי תורה כל כך.

וכן אמרו יפה שיחתן של עבדי אבות מתורתן של בנים. ופירש רש"י שם (בראשית כד, מב) שהרי פרשה של אליעזר כפולה בתורה, והרבה גופי תורה לא נתנו אלא ברמיזה. וכגון: ומנה מי-הנדה יכבס בגדיו, והכוונה להנושא מי-הנדה יכבס בגדיו.

לעומקו של מקרא פר' חקת

ויש לומר, **הָרַע** הוא **יצר הרע**. והמְדַבֵּר הוא מקומו של הסט"א, של השבאי הנורא הלא הוא היצר הרע. לכן אמרו **אל המקום הרע הזה**, אל המקום שבו נמצא היצר הרע הזה. **ורמזה** התורה בזה שיצר הרע לא הוא המפיל את האדם, אלא **האדם** הוא המפיל עצמו אם אינו מתגבר על יצרו.

וְלָמָּה הִעֲלִיתָנוּ, עשה הקב"ה שְׁפַל הגדול מחברו **יצרו גדול ממנו**. כדי **שיעלה** עוד ועוד לגדולה בדרכי ה'. והמתלוננים **לא הבינו** כי זו הדרך לעלות, ואמרו **וְלָמָּה הִעֲלִיתָנוּ**. והם אינם יודעים שאדרבה, **על מנת כן הִעֲלָם**. שמכאן ואילך יכולה להיות להם רק עליה.

לא מקום זרע ותאנה וגפן ורמון ומים אין לשתות.

יש ליתן טעם מדוע יהפכו את סדר שבעת המינים הכתובים בתורה,

והשתא דאתית להכי נימא ביה מילתא **על דרך הצח:**

מִזָּה בְּיַדְךָ וַיֹּאמֶר מִטָּה. פירש רש"י שם על פי מדרש רבה **מִזָּה שְׁבִינְדָךְ אַתָּה צָרִיף לְלִקוֹת**. שחשדת בכשרים. רמז לו שסיפר לשון הרע על ישראל באומרו לא יאמינו לי, ותפש אומנתו של נחש. **ולכן ויהי המטה לנחש**.

וַיֹּאמֶר מִטָּה, כביכול עונה לו משה והרי אתה **מִטָּה** כלפי חסד, שלא אלקה. עונה לו הקב"ה, כשם שאני מטה כלפי חסד שלא תלקה, כן אתה הִנֵּה מטה את העם כלפי חסד ולכף זכות. הכא נמי, הקב"ה מטה כלפי חסד כאשר מזה עלינו מי חטאת להיות טהורים לפניו.

וְלָמָּה הִעֲלִיתָנוּ מִמִּצְרַיִם לְהָבִיא אֹתָנוּ אֶל-הַמְּקוֹם הָרַע הַזֶּה לֵאמֹר | מְקוֹם זָרַע וְתֹאנָה וְגִפְנֵי וְרִמּוֹן וּמִים אֵין לְשִׁתּוֹת. (כ,ה')

היה לו לכתוב **אל המקום הזה**, ולפי התלונה מובן ממילא שהמקום הזה לא טוב. **ומאי** אל המקום **הָרַע** הזה.

לעומקו של מקרא פר' חקת

**וְדַבַּרְתֶּם אֶל-הַסֵּלַע לְעֵינֵיהֶם וְנָתַן
מִיָּמִיו (כ,ח')**

וְנָתַן מִיָּמִיו. מפרש הכלי-יקר
שדברים אלו היו צריכים לומר לסלע.
וְנָתַן מִיָּמִיו. כלומר מאי **וְדַבַּרְתֶּם אֶל-
הַסֵּלַע**, כה תאמרון לו: **וְנָתַן מִיָּמִיו.**

ויש ליתן טעם בדבריו היכן מרומזין
מיליו. **ויש לומר**, ממה שכתוב בתריה:
**וְנָתַן מִיָּמִיו וְהוֹצֵאתָ לָהֶם מַיִם מִן-
הַסֵּלַע**, כי אם "**וְנָתַן מִיָּמִיו**" הוי
סיפור הדברים, אין צריך עוד לומר
"**וְהוֹצֵאתָ לָהֶם מַיִם**" שהרי כבר נתן
מימיו. אלא על כרחך אלו הדברים
שהיו צריכים לומר לו: **וְנָתַן מִיָּמִיו!**
ואז יתקיים **וְהוֹצֵאתָ לָהֶם מַיִם מִן-
הַסֵּלַע.**

ויש לעיין, מדוע ידברו אליו ב"גוף
שלישי", כַּדָּבָר תלמיד לרבנו. מדוע לא
יאמרו לו "תן מימך".

ולעומקו של מקרא יאמר שרצה
הקב"ה שיכוונו כוונה כפולה, גם
להקב"ה וגם לסלע. וכך יתרבה כבוד
שם שמים, כי זו היתה תכלית הדיבור.
שאינ הסלע נותן מים מעצמו, אלא הכל
על פי הדיבור. לכן **וְנָתַן מִיָּמִיו.**

(דברים ח,ח') **אָרֶץ חֹשֶׁה וּשְׁעָרָה וְגִפְסוֹ
וְתַאֲנָה וְרָמּוֹן וְגו'.**

ויש לומר שבזה התכוונו לקנתר,
ולמצוא תואנה. לכן הקדימו לגפן את
התאנה.

ועוד יש ליתן טעם מדוע הזכירו רק
ד' מינים ולא ז'. **ויש לומר** שהארבע
מינים הנזכרים הם הסבר למה שאמרו
אֶל הַמָּקוֹם הַרְעֵה הַזֶּה, אל המקום שבו
יצר הרע שולט.

וזה שאמרו **לא מקום זרע** והוא כנגד
זרע התבואה, שהוא חיטה מלשון חטא.
ותאנה שאין במקום הזה יראה ובושה,
ככתוב (בראשית ב,כה) **וְלֹא יִתְבַּשְׂשׂוּ,**
וְתִקַּח מִפְּרִיָו וְתֹאכַל (ג,ו'), ופירש
רש"י שם **שתאנה הוא העץ שאכלו
ממנו. וְגִפְסוֹ** שאין במקום הזה שמחה
כשמחת היין ככתוב (שופטים ט,יג)
תִּירוֹשֵׁי הַמְּשַׁמַּח אֱלֹהִים וְאִנְשִׁים, וגם
אמרו חז"ל שגפן הוא היה הפרי
האסור. **וְרָמּוֹן** שאין במקום הזה
אפשרות להיות מלאים מצוות כרימון,
ומים אין לשתות. ואין כאן מים
המשולים לתורה שתהיה תבלין ליצר
הרע.

לעומקו של מקרא פר' חקת

ועל דרך הצח והרמז, ירצה לומר שרמז להם הכתוב כי לא קנינם הם המים האלו, אלא רצון הבורא הם. ונרמז במילה בְּעֵינֵיכֶם. וחלקהו לשתי מלים: בְּעֵי - רָם. רצונו של רָם.

ויודו כולם כפיוטו של האבן עזרא בפיוט צמאה נפשי: רָם על כל כבודו כל פֶּה יחזה הודו ברוך אשר בידו נפש כל חי. לכן אמר בְּעֵי - רָם.

ועוד יש לשאול, מדוע יצטרך משה לעגמת נפש כפולה, ולהכות פְּעֻמִּים. ועל דרך הצח יאמר, שמדה כנגד מדה היתה פה. שאמר לו הקב"ה ג' דברים: לדבר, לעיניהם, ולהוציא מים.

והם כנגד: פֶּה [ודברתם], עֵינַי [לעיניהם], מִיַּם [והוצאת לָהֶם]. והוא נוטריקון פְּעֻמִּים. ומשלא עשה כן הוצרך להכות במטהו פְּעֻמִּים.

וּדְבַרְתֶּם אֶל-הַסֵּלַע לְעֵינֵיכֶם. וְהִשְׁקִיתָ אֶת-הָעֵדָה וְאֶת-בְּעֵינֵיכֶם. וַיִּךְ אֶת-הַסֵּלַע בְּמִטְהוֹ פְּעֻמִּים. (כ"א)

יש לשאול, מדוע יאמר לעיניהם, והרי באזניהם הוי ליה למימר, שהרי אמר לו וּדְבַרְתֶּם. ועוד, מדוע יקפיד כל כך הקב"ה על הדיבור, והרי ההכאה גם היא נס גדול. ובודאי שאינה כפירה ח"ו.

ושמא יש לומר שרצה הקב"ה להמשיך כאן את נס מעשה סיני. שנאמר בו (שמות כ יח) וְכָל הָעָם רֹאִים אֶת הַקִּלְתָּ. ואין מים אלא תורה. לכן נאמר וּדְבַרְתֶּם לְעֵינֵיכֶם והוא כגילוי שכינה.

ואשר על כן נכתב חסר ללא ג' ווי"ן. רֹאִים אֶת הַקִּלְתָּ. כי ג' ווי"ן הוא שם ק' מע"ב שמות, הוא המלאך הממונה על גילוי שכינה. ונכתב חסר לומר לך "אני ולא מלאך".

ועוד יש לשאול, מדוע יודיע הכתוב וְאֶת-בְּעֵינֵיכֶם. ולא ואת מקניהם.

לעומקו של מקרא פר' חקת

על אשר-מְרִיתֶם אֶת-פִּי לְמִי
מְרִיבָה (כ,כד')

מְרִיתֶם אֶת-פִּי. לכאורה הוא דבור קשה. אך בשימת לב יראה למעיין כי דבר אליהם דבור של כבוד. שמשתמע ממנו לא המראה של זקן ממרא ח"ו. אלא משתמע ממנו לשון תמורה, חילוף הדברים. שנאמר מְרִיתֶם אֶת-פִּי לְמִי מְרִיבָה. שהחלפתם דברי. אמרתי ודברתם אל הסלע, ואתם דברתם אל הקהל. וכן החלפתם דבור בהכאה.

יַעַן לֹא-הֶאֱמַנְתֶּם בִּי לְהַקְדִּישֵׁנִי
לְעֵינַי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְכֹן לֹא תָבִיאוּ
אֶת-הַקְּהָל הַזֶּה אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-
נָתַתִּי לָהֶם (כ,יב')

יש להבין כוונתו באמרו לא
הֶאֱמַנְתֶּם.

והרי כבר הכריז עליו הכתוב תמונת
השם יביט, ובמראה ולא בחידות, ובכל
ביתי נאמן הוא.

שָׁמְעוּ-נָא הַמְּרִיָּים. (כ,י')

יש לשאול, מדוע יבחר אדון הנביאים בהיגד קשה זה, הַמְּרִיָּים שמשתמע ממנו כאילו מקפיד על דלת העם הנמצאים בצרה ונפשם צחה למים.

ולעומקו של מקרא יאמר שאדרבה,
גילה כאן משה רבנו את ענותנותו.

שמאז נאספה מרים אל עמה, נגנזה הבאר, חזרה בזכות משה. ולא רצה משה לתלות בו את זכות הבאר אלא במְרִיָּים אחרות שנאספה אל עמה, לכן כתיב חסר, הַמְּרִיָּים, שמזכיר את שמה של מרים.

ועוד, על דרך הצת, אמר בה' הידיעה הַמְּרִיָּים, והיא נשמעת גם כה"א התמיהה הַמְּרִיָּים. וכאילו שואל הַמְּרִיָּים אנחנו שבזכותה היתה הבאר? הרי זכותה של מרים עמדה לה שלא היתה צריכה אפילו לדבר אל הסלע. ובזה גילה לפנייהם ענותנותו, שאפילו לדרגת מרים לא הגיע.

לעומקו של מקרא פר' חקת

וזוה שבאה עליהם התביעה, יען אשר לא האמנתם. אשר לא גרמתם לעדה להאמין.

לְכֹן לֹא תִבְיֹאוּ אֶת-הַקְהָל הַזֶּה אֶל-
הָאָרֶץ אֲשֶׁר-נָתַתִּי לָהֶם (כ, יב')
יש לעיין מה עניין המידה כנגד
מידה שיש כאן. יען לא-הֶאֱמַנְתֶּם
(כנ"ל בדבור הקודם), לְכֹן לֹא תִבְיֹאוּ.

ויש לומר, שארץ האבות היא אשר עיני ה' אלקיך בה וכו', וכל תכליתה היא לקדש בה שם שמים. ומאחר ולא האמנתם את הקהל להקדישני במדבר, לכן לא תוכלו להאמינם להקדישני בארץ. שכל לכתנו במדבר בדרך האמונה הוא כדי להכין אותנו בעת לכתנו אל ארץ האמונה.

ואשר על כן נאמר לְכֹן לֹא תִבְיֹאוּ וגו'. והוא מדה כנגד מדה והוא על דרך הפשט.

ולעומקו של מקרא יֵאָמֵר, שהדגיש הכתוב אֶת-הַקְהָל הַזֶּה. לְכֹן לֹא תִבְיֹאוּ

ויש לומר, על דרך הלשון, הפעל להאמין ימשש בשני אופנים. האחד פועל עומד, לעצמו, לאדם המאמין את עצמו, אשר עובד על עצמו להתחזק באמונה, והאופן השני הוא פועל יוצא, להאמין את השני. את זולתו. לגרום לזולתו להאמין.

וכדרך שֵׁיֵאָמֵר פֶּעַל עומד אוֹכַל [לעצמו], ופעל יוצא לְהַאֲכִיל [את האחרים]. כן יֵאָמֵר להאמין לעצמו, ולהאמין את השני. כלומר לגרום לשני שיאמין.

אלא שבשֵׁרֵשׁ א.מ.ג. אין פועל עומד. אלא רק פועל יוצא הנקרא הַפְעִיל. כמפעיל את האחרים. וכוונתו של הַמְרוֹמֵם אותנו מכל הלשונות לומר לנו שאין אמונה לעצמו. אלא כל אמונה - בזה היא נבחנת, האם היא מפעילה אמונה גם אצל זולתו. לכן יקרא גם לעצמו וגם לאחרים מֵאָמִין.

ואשר על כן, עיקר הקפידה של הקב"ה שלא האמינו את העם, כלומר שלא גרמו לעם להאמין. שאם היו רק מדברים אל הסלע והוא עושה רצונם היו כולם מאמינים מכח קל וחומר המובא ברש"י.

לעומקו של מקרא פר' חקת

שכן האותיות האמצעיות ממילוי האותיות סל"ע היא מי"ם. כיצד: המילה סל"ע תכתב סמ"ך למ"ד עי"ן. וכשתחבר האותיות האמצעיות תקבל מי"ם. ועל ידי הדיבור אל הסלע יתגלו המי"ם הצפונים בו, באותיותיו.

על דרך זו של האוהב ישראל מאפטא, יש להבין ההכאה בצור בפרשת בשלח. שכן המילה צור מורכבת מאותיות צד"י ו"ן רי"ש. ואותיות המילוי שלהם יוצרות את האות יו"ד. שבסלע היה צריך לגלות את המי"ם. ובצור היה צריך לגלות את היו"ד.

ואשר על כן נראה לומר כי צור הוא חוזק רוחני וסלע הוא חוזק גשמי. והבדל זה בין צור ובין סלע זועק מבין פסוקיו של דוד המלך:
 הָיָה לִי | לְצוּר מְעוֹן לְבוֹא תְּמִיד
 צוּיֹתָ לְהוֹשִׁיעַנִי כִּי-סִלְעֵי וּמְצוֹדֹתַי
 אָמְתָה. [תהלים ע"א פס' ג']

ואשר כי כן, מבקש כאן דוד המלך כי כשם שנתן לו חוזק גשמי היינו סלְעֵי וּמְצוֹדֹתַי אָמְתָה, כן הָיָה לִי לְצוּר מְעוֹן לְבוֹא תְּמִיד, והיינו חוזק רוחני. והיא בקשתו: צוּיֹתָ לְהוֹשִׁיעַנִי.

אֶת-הַקֶּקֶל הַזֶּה אֶל- הָאָרֶץ אֲשֶׁר-נָתַתִּי לָהֶם.

וּכְאֲמָרוֹ: אֵת הַקֶּקֶל הַזֶּה אֵינְכֶם מְבִיאִים, אֲבָל מְבִיאִים אֶתְכֶם לְעֵתִיד לְבֹא אֵת כָּל נֶדְחֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר אָמַר ה' עוֹד אֶקְבֹּץ עָלֵינוּ לְנִקְבְּצֵינוּ, וּבְרֵאשֵׁם שִׁבְעַת הַרוּעִים הַנְּאֻמִּים וּמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן בְּרֵאשֵׁם.

ומוכח מכאן שאין הפגם ח"ו במשה ואהרון, אלא מכיון שלא הגיע העם לדרגת האמונה של משה ואהרון, יהושע שהוא כפני לבנה הוא יכניסם.

בענין ההבדל בין צור לסלע

בפרשתנו נאמר ודברתם אל הסלע. ובסוף בשלח צויה הקב"ה להכות בצור. ויש להבין ההבדלים בין צור ובין סלע. ויובן על פי האוהב ישראל מאפטא, שהמים לא היו יצירה חדשה בסלע. אלא הם היו חבויים ואצורים בו.

לעומקו של מקרא פר' חקת

**ועוד יש לברר מדוע ציוה
הבורא הכאה לצור ודיבור
לסלע.**

ויש לומר כי כן גזרה החכמה העליונה, שהדברים הרוחניים יתגלו על ידי הכאה גשמית, והדברים הגשמיים יתגלו על ידי דיבור רוחני, כדי למזג את הרוחני בגשמי.

וכן במעשה בראשית, השמים שהם רוחניים, גער בהם הקב"ה "יהי רקיע" עד שנמתחו מגערתו. וגערת הקב"ה כמוה כהכאה. ודבור ואמירה רכה יולידו את הדברים הגשמיים, ואשר על כן מתגלה כוח השם במלוא עוזו ותפארתו.

כן כאן בענינינו: הצור שהוא רוחני יותר מן הסלע, נאמר בו הכאה.

והסלע שהוא גשמי, צריך דבור רוחני.

כדי למזג את הרוחני בגשמי ואת הגשמי ברוחני, כמעשה הבריאה.

וכפי שפורש בארוכה בפרשת קרח על ההבדל בין ארץ ואדמה.

ובו מבואר כי כל אשר ברא הקב"ה בעולמו ברא במיזוג הגשם והרוח. ואשר על כן תקנו לנו לומר "ומפליא לעשות", ופירש הרמ"א (שו"ע או"ח סימן ו') שקושר דבר רוחני בדבר גשמי.

כן גם בענינינו. צור הוא רוחני, סלע הוא גשמי. המים שבסלע הם הרוחני שבגשמי, והיו"ד שבצור היא רוחני שברוחני. וכשאמר להוציא מן הצור מים, כוונתו בזה שעל ידי ההכאה יתגלה היו"ד העליונה שבכתר העליון שהיא בין מים עליונים למים תחתונים, והיא היו"ד שבין מ"ם למ"ם שבין מים למים. שכן נכתבת המילה מ"ם במילואה, מ"מ יו"ד מ"ם, וממנה מן היו"ד שבתווד מושפעים המים מזה ומזה עליונים ותחתונים.

לעומקו של מקרא פר' חקת

וכמובא בפר' עקב, (דברים יא, יב) אָרְץ אֲשֶׁר-ה' אֱלֹהֶיךָ הָרַשׁ אֶתְּךָ תָּמִיד עֵינַי ה' אֱלֹהֶיךָ בָּהּ, מְרִשִׁית הַשָּׁנָה וְעַד אַחֲרֵית שָׁנָה, והיא השראת השכינה ומלכות ה' בעולם.

ואשר על כן נאמר וְשָׂרְף אֶת-הַפָּרָה לְעֵינָיו, להבחין בהשגחה הפרטית כיצד אפר הפרה מטהר את הטמאים, ומטמא את הטהורים על ידי גזירת מלך.

וענין העינים הוא, שהרי אין לך אבר שבגוף שמלמד כל כך היטב ונכון את היות העולם בנוי מרוחניות וגשמיות כאחד.

שהרי העין הגשמית, לא תראה לעולם אם לא שהנשמה הרוחנית היא שמסתכלת דרכם. ובהינטל הנשמה לעת פקודה, לא תוכל העין לראות אפילו בשלימותה.

ואשר על כן חברו יחדיו ההכאה והדיבור, הצור והסלע, להביא את העם לדרגה רוחנית גבוהה של הִיָּה

ולעומקו של מקרא יאמר שעל כך באה התביעה ממשה רבנו ואהרון הכהן על אשר הכו בסלע כשם שהכו בצור.

ואם היו מדברים אל הסלע היה מתקיים לְהַקְדִּישְׁנִי, כי היו כולם רואים כיצד הסלע עולה בדרגתו לדרגת "צור", והיו כולם עושים ק"ו בעצמם שכל אחד יכול לעלות בדרגה ליותר רוחני ע"י דבור קדוש.

וההכאה בגשמי, במקום להעלותו השפילתו. והמים שיצאו ממנו נהיו למי מריבה.

וזה שאמר להן יַעַן לֹא-הָאֵמַנְתֶּם בְּי לְהַקְדִּישְׁנִי כי ההאמנה קושרת את הרוחני בגשמי, ומעלתהו בקדושה.

לכן הדגיש הכתוב לומר לְעֵינֵיכֶם. וְדַבַּרְתֶּם אֶל-הַסֵּלַע לְעֵינֵיכֶם. שכן כל עיניים שמקרא יהיו מורים לעומקן של דברים על השגחה פרטית.

לעומקו של מקרא פר' חקת

מלשון תלות. דברים התלואים
[תלויים] זה בזה.

ליתרו יספר לפי לשון ראשון של
לאות ותשיות, את כל המאורעות
אשר ארעו להם בדרך. אבל לאדום
אומר בלשון השני מלשון תלות.

שכן ברכת עשו תלויה בברכת
יעקב. שכך אמר לו יצחק אביו וְהָיָה
כְּאֲשֶׁר תִּרְיֵד וּפְרַקְתָּ עָלָיו מֵעַל צְוֹאָרְךָ
שֵׁרָק אִם לֹא יִשְׁמְרוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת
הַמִּצְוֹת אֲזַ תְּחוּל בְּרַכְתּוֹ לַעֲשׂוֹ.

ולכן נאמר לו לעשו, אַתָּה יָדַעְתָּ
מֵה שְׁלֹא אִמַּר כֵּן לִיתְרוֹ.
וכוונתו ידעת מאז ומעולם, את
תלות ברכתך ביעקב. וזה כוונתו
את כל התלואה. בה"א הידיעה. את
התלות שלך בנו. ומעתה לא אתה
נשתעבדת ולא אותך הוציא הקב"ה
ממצרים ולא לך ניתנה התורה, ולכן
לא לך ראויה הארץ.

ועל כן ידויק על נכון גם מה ששינה
בלשון, שלאדום אמר אשר

לִי לְצֹר מְעוֹן לְבוֹא תָּמִיד צְוִיתָ
לְהוֹשִׁיעֵנִי כִּי-סִלְעֵי וּמִצּוֹדֹתַי אָתָּה.
וכנ"ל.

וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה מְלָאכִים מִקֶּדֶשׁ אֶל
מִלֶּךְ אֲדוֹם כֹּה אָמַר אֶחָדֶיךָ יִשְׂרָאֵל
אָתָּה יָדַעְתָּ אֵת כָּל הַתְּלָאָה אֲשֶׁר
מִצְּאָתָנוּ (כ,יד)

את כל התלואה.

יש להבין מדוע השתמש משה
רבנו באותה הלשון את כל התלואה,
גם לאדום וגם ליתרו.

וגם יש ליתן טעם מדוע שינה
בלשון, שלאדום, הוא אומר אַתָּה
יָדַעְתָּ אֵת כָּל הַתְּלָאָה אֲשֶׁר
מִצְּאָתָנוּ, [ולא אמר בדרך], וביתרו
נאמר וַיִּסְפֹּר מֹשֶׁה לְחֹתְנוֹ אֵת כָּל
הַתְּלָאָה, אֲשֶׁר מִצְּאָתָם בְּדֶרֶךְ.

ויובנו החילוקים והשינויים בלשון,
על ידי הסבר המילה תלואה. שכן,
לתלואה יש שתי משמעויות. אחת
שהיא מלשון לאה. עיף, תשוש,
ומרובה במאורעות. והשנייה

לעומקו של מקרא פר' חקת

מכספם עבור לחמם ומימיהם,
יתקדש שם שמים ברבים וייעשה
המך - רב.

**וַיִּשְׁמַע קְלִנּוֹ.
קְלִנּוֹ**

חסר וא"ו. שרמזו לו הקל קול
יעקב, ואין הידים ידי עשו. שגם
שם כתיב חסר הקל בלי וא"ו.

**וַיִּשְׁלַח מְלָאָךְ וַיִּצְאָנוּ מִמִּצְרַיִם
(כ,טז)**

תימה, והרי נאמר אני ולא
מלאך. לפשוטו של מקרא נתכוון
למשה רבנו, ולעומקו של מקרא
רמז רמזו לו שמלאכו של עשו
נכנע מפני יעקב אביהם.

**וַעֲבָרָה נָא בְּאַרְצֶךָ לֹא נַעֲבֹר
בְּשׂוֹדָה וּבְכָרֶם וְלֹא נִשְׁתָּה מִי
בְּאֵר דָּרְךָ הַמְּלָךְ גִּלְךָ לֹא נִטָּה**

מִצְאָתָנוּ, ולא אמר בדרך, וליתרו
אמר אשר מצאתם בדרך.

כי ליתרו יספר את הקורות אותם
בדרך והיינו תלאה. ולאדום יאמר
בלשון תלות, את כל התלאה אשר
מצאתנו עוד מקדמת דנא, בעת
קבלנו הברכות מיצחק אבינו.

**וְנִתְּתִי מִכָּרֶם.
הזכיר לעשו דבר מכירת בכורתו.
שאמר לו מְכַרְהָ כִּיּוֹם אֶת-בְּכֹרְתִי
לִי. ועוד הזכיר לו שהיה הוא עיף
וכך אמר כִּי עֵיפָ אֲנִכִי,**

והיינו דאמר לו אֶת כָּל הַתְּלָאָה,
ובזה התכוון גם ללשון הראשון
שאמר ליתרו מלשון לאה ועיף. רק
הוסיף אִתָּה יְדַעְתָּ, שהרי אמרת כִּי
עֵיפָ אֲנִכִי.

ועוד, על דרך הצת, המילה מִכָּרֶם
תיחלק לשנים. מך - רם. שכאשר
ישראל צריכין לאומות נעשה
כביכול הקב"ה מך. כאומרו עמו
אנכי בצרה. אך מאחר וישלמו

לעומקו של מקרא פר' חקת

או כלך לדרך זו: רמז לו דבריו
יעבר-נא אדני לפני עבדו ואני
אתנהלה לאטי לרגל המלאכה
אשר-לפני ולרגל הילדים עד
אשר-אבא אל-אדני שעירה .

ויאמר אליו אדום לא תעבר
בי פן בתרב אצא לקראתך.
(כ, יח')

בתרב בה'א הידיעה. באותה
חרב שברכני אבי על חרבך
תחיה, בחרב הזו אצא לקראתך.

במסלה בעלה רמז לו נבואת
ישעיהו לעתיד לבוא (נז, יד')
"עברו עברו בשערים פנו דרך
העם סלו סלו המסלה סקלו
מאבן הרימו נס על העמים:"

וכאמרם לאדום, עתה אנו
מנועים מלעבור דרככם כי כן צוה
לנו ה', אבל יגיע היום שיתקיים
בנו עברו עברו בשערים פנו

ימין ושמאל עד אשר נעבר
גבולך:

רמז לו דברים שהיו בין יעקב
לעשו. יעבר נא אדני לפני עבדו
ואני אתנהלה לאטי לרגל
המלאכה אשר לפני ולרגל
הילדים עד אשר אבא אל אדני
שעירה.

נעברה נא, לא נעבר, עד אשר
נעבר גבולך. יש לעיין, ג'
העברות אלו מה ירמזון בפסוק
אחד.

וי"ל נעברה נא, בא לתקן מה
שיצא מבטן אמו לפני יעקב, בסוף
עיבורה. לא נעבר בא לתקן
ההשתחויות של יעקב לעשו
(בראשית לג, ג') והוא עבר
לפניהם וישתחו ארצה שבע
פעמים עד-גשתו עד-אחיו.

עד אשר נעבר גבולך בא לתקן
מה שנלחם עם שרו של עשו
במעבר יבק.

לעומקו של מקרא פר' חקת

לא נָטָה יָמִין וּשְׂמֹאל. ו' יתירה. המורה על רצון השם. שאם ירצה שנטה נָטָה. זה שאמרו רק אין דָּבָר. והתכוונו לומר לא נָטָה, רק אין דבר העומד בפני רצונו של מקום, שאם ירצה, נָטָה.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי אָדָם לֹא תַעֲבֹר בִּי, וַיֹּאמֶר לֹא תַעֲבֹר. (כ, יח' כ').

ויש לשאול, תרי זמני לא תעבר למה לי. וי"ל שרצה לבטל מה שאמרו שירה על הים (בשלח, טו, טז) עַד-יַעֲבֹר עִמָּךְ ה' עַד-יַעֲבֹר עִם-צִו קִנְיֹת. ולכן וַיֵּט יִשְׂרָאֵל מַעְלָיו כִּי אָמְרוּ אִין הַצַּר שׁוֹה בַּנֶּזֶק הַמֶּלֶךְ.

דָּרַךְ הָעָם סָלוּ סָלוּ הַמִּסְלָה. ולכן אמרו בַּמִּסְלָה נַעֲלָה בַּהּ הַיַּדִּיעָה, אותה מסלה שלעתיד לבוא, בה נעלה.

סָלוּ סָלוּ וְאַתֶּם תַּסְלִלוּ לָנוּ אֵת הַמִּסְלָה הַזֹּאת, סָקְלוּ מֵאַבְן. מאב"ן נוטריקון מאב ובן. מבן אשר קבל ברכתו מאב "על חרבך תחיה", וּלְפָנוֹת הַדֶּרֶךְ לְבִרְכַּת יַעֲקֹב, הַרִימוּ נֶס עַל הָעַמִּים.

רק אין דָּבָר בְּרַגְלֵי אֶעֱבֹרָה. מאי ברגלי אעברה זה שאמר לו יעקב לעשו לרגל המלאכה ולרגל הילדים. ברגלי אלה שאתם דחיתי אותך, עם אלה אעברה, ואבוא לשפוט את הר עשו עם המושיעים בהר ציון.

גִּלְגָל הוּא שֵׁם קָדוֹשׁ מֵע"ב שְׁמוֹת, וממונה על הנתינה של השפעה, לכן אמרו דרך המלך גִּלְגָל.

לעומקו של מקרא פר' חקת

וַיִּמְאַן | אֱלֹהִים נָתַן אֶת-יִשְׂרָאֵל
עֲבָר בְּגִבְלוֹ וַיֵּט יִשְׂרָאֵל מֵעַלְיוֹ
(כ, כא')

ועל דרך הצח, יראָה בשימת לב
כי יש טעם מפסיק בין וַיִּמְאַן
לְאֱלֹהִים, כזה: וַיִּמְאַן | אֱלֹהִים.
שבלי ההפסק נראה כביכול
שאדום הוא הממאן, אך הטעם
של ההפסק יורה האמת
שהקב"ה הוא הממאן את אדום,
עד עת וְעָלוּ מוֹשִׁיעִים בְּהַר צִיּוֹן
לְשֹׁפֵט אֶת הָרָע עֲשׂוֹ וְהִתְהַלְּכוּ
הַמְּלֹאכָה.

וַיִּסְעוּ מֵהַר הַהָרָה דְרָךְ יָם סוּף
לְסֹבֵב אֶת אֶרֶץ אֱדוֹם וּתְקַצֵּר
נֶפֶשׁ הָעָם בְּדֶרֶךְ. (כא, ד')

פירש"י: ותקצר נפש העם בדרך.
כל דבר הקשה על אדם נופל בו
לשון קצור נפש, ואין לו מקום
בתוך לבו לגור שם אותו הצער.

וַיֵּצֵא אֱדוֹם לִקְרֹאתוֹ בְּעַם כְּבֵד
וּבִיד חֲזָקָה. (כ, כ')

בדרך הפשט בעם כבד עם רב,
וביד חזקה של אדום.
ולעומקו של מקרא אמר בְּעַם
כְּבֵד וּבִיד חֲזָקָה שֶׁהַקַּב"ה נִלְחַם
לָהֶם בְּאֵדוֹם, כפי שעשה
במצרים, וְהַכְּבִיד אֶת אוֹפֵן
מרכבותיו, ומנע מהם להרע בידו
החזקה.

ועל פי זה יובן על נכון מדוע וַיֵּט
יִשְׂרָאֵל מֵעַלְיוֹ. היה צריך לומר
וַיִּנּוֹסוּ מִפְּנֵיהֶם. אלא מכיון שראו
ישראל את ידו החזקה של
הקב"ה על אדום, וכי כְּבֵדוֹ
אדום, לא חששו, ולא טרחו
לנוס, אלא וַיֵּט יִשְׂרָאֵל מֵעַלְיוֹ.

לעומקו של מקרא פר' חקת

ספר מלחמות ה' הוא ספר שתי מלחמות. אחת היא מלחמתה של תורה והשני הוא מלחמתה של תפילה.

אֵת וְהָב בְּסוּפָה, וְהָב הוא אחד מע"ב שמות הקדש, היוצאים מן הפסוקים ויסע ויבא ויט (שמות יד, יט-כ-כא) והוא השם הק' המשכין שלום ואהבה ורעות בסופה של מלחמת התורה והתפילה.

ועי' עוד בעניין זה בלעומקו של מקרא לפר' תזריע על הפסוק **וְהוֹבֵא אֶל-הַפִּקֹּן** (ויקרא יג, ט').

וְאֵת הַנְּחָלִים אֲרִנּוּן. היינו שני נחלים. ומובא באוהב ישראל מאפטא, **נחל אחד** הוא היוצא מר"ת **נפשנו חכתה לה'**, והוא אתערותא מלתתא לעילא, והוא כנגד ספר מלחמת התפילה.

ונחל שני הוא היוצא מר"ת **נוצר חסד לאלפים**, והוא שפע רחמים

ויש לעיין, מתי אין לו מקום בתוך לבו לגור שם אותו הצער, כשהלב ריק מאמונה בהשגחת ה'.

ואשר על כן נסמכה פרשיה זו עם תלונתם על המן והנחשים השרפים כדי להחזיר האמונה למי שנתרחק ממנה.

ולכן ציוה הקב"ה, עֲשֵׂה לָךְ שָׂרָף וְשִׂים אֹתוֹ עַל נֶס וְהָיָה כָּל הַנְּשׂוּף וְרָאָה אֹתוֹ וְחָי (כא, ח').
ואמרו חז"ל במסכת ר"ה וכי נחש ממת או נחש מחיה, אלא לומר לך כל זמן שהיו ישראל מסתכלים כלפי מעלה ומשעבדים את לבם לאביהם שבשמים היו מתרפאים. ועל ידי כך ששעבדו את לבם לאביהם שבשמים, יכול היה לבם להכיל ולגור בו שוב את אותו הצער של טורח הדרך.

על פן יאמר בספר מלחמת ה' אֵת וְהָב בְּסוּפָה וְאֵת הַנְּחָלִים אֲרִנּוּן (כא, יד')

לעומקו של מקרא פר' חקת

שהוא נוטריקון במי שענה אותם.
והיינו הקב"ה.

יִיכּוּ אֹתוֹ. (כא, לה') ברש"י: משה הרגו [לעוג] כדאיתא בברכות נד: ולפי זה היה צריך לומר **ויכה אותו.** מאי **יִיכּוּ** לשון רבים.

אלא יש לומר **יִיכּוּ** - אלו הנמלים שנשלחו לחורר את ההר שמעל ראשו, כדאיתא במדרש, ויחד עם משה היכוהו. זה שאמר שלמה המלך (משלי ו, ו') **לֹךְ אֶל נַמְלָה עֲצֵל רְאֵה דַרְכֶיהָ וְחַכָּם.**

ויש לשאול מדוע קראו שלמה המלך להולך אצל נמלה - עצל. ולכאורה היה לו לומר הוראה לכל אדם, ובסתמא, לך אל נמלה ראה דרכיה וחכם.

אלא יש לומר כי כיוון בזה למה שהועלה ממעשה דר' יוחנן וריש לקיש (מובא באריכות בלעומקו של

היורד מלעילא לתתא. והוא כנגד ספר מלחמת התורה. וזה כוונתו ארנו"ן, ר"ת אראנו נפלאות.

שעל ידי ספר מלחמת התפילה **מלמטה למעלה** בסוד נפשנו חכתה לה', ובסימן של תנו עוז לאלקים, מתקיים בנו ספר מלחמתה של תורה **מלמעלה למטה**, בסוד **נוצר חסד לאלפים**, ובזה מתקיים בנו אראנו נפלאות.

בְּאֵר חֲפְרוּתָה שְׂרִים כְּרוּתָה נְדִיבִי הַעַם בְּמַחְקֶק בְּמִשְׁעָנָתָם וְגו'.
(כא, יח')

פירש רש"י לפשוטו של מקרא, שלא נזכר שמו של משה בשירה זו לפי שלקה בבאר, ומשלא נזכר שמו של משה לא נזכר שמו של הקב"ה.

ולעומקו של מקרא, ועל דרך הצח, י"ל שאע"פ כן נזכר משה ברמז באמרו **במחוקק.** וכן נרמז שמו של הקב"ה במלה **בְּמִשְׁעָנָתָם.**

לעומקו של מקרא פר' חקת

**ועל דרך הצח, לך אל נמלה עצל
ראה דרכיה וחכם.**

מאי עצ"ל. על דרך הצח הן
אותיות עי"ן, צדי"ק, למ"ד.
שהצדיק ילמד מן התורה מעמלה
של תורה. ואם **עצל** מללמוד
בעיניו, הוא צריך ללמוד ממה
שיראה **בעיניו מן הנמלה**, כיצד ה'
פעל כל זאת וכיצד משגיח הוא על
ברואיו.

וחכם. והוא כעין (קהלת ז) אַמְרַתִּי
אֶחָפְזָה והיא רְחֹקָה מִמְּנִי, **שגם**
נמלה תוכל לו לעוג מלך הבשן
בהיותה בשליחותו של מקום.

ואע"פ שהם דבר והיפוכו. כיצד
יתגבר החלש על החזק, **והטהור**
על הטמא, והמח על הקליפה, אם
לא ה' עשה כל זאת. **וכמובא**
בזה"ק פרשת יתרו :

וְרָא דָא, (איוב יד) מִי יִתֵּן טְהוֹר
מִטְמֵא [לא אחד?] קְלִיפָה וּמוֹחָא דָא

מקרא לחג השבועות) שהחיים
ילמדו מן התורה ולא התורה מן
החיים.

לכן לכל אדם שחשקו בתורה לא
נאמר לך אל נמלה. אלא לך אל
עמלה של תורה. ראה דרכיה
וחכם.

ורק המתעצל מעמל התורה לא
יבין דרכיה, ולכן צריך הוא
להבין דרך הבריאה המושפעת
מן התורה. לך אל נמלה, עצל.
אם לא קיימת לך אל **עמלה** [של
תורה], **יתקיים בך לך אל נמלה.**
לך אליה ותלמדך אורחות חיים.

וכן אמרו (ברכות מג:) אל
יכנס באחרונה לבית המדרש
שמא יקראוהו פושע, ופירש
רש"י מאי פושע - עצלן.

שאם יתאמץ בעמלה של תורה
יזכה ללמוד כל אורחות החיים
ממנה.

לעומקו של מקרא פר' חקת

ועוד יש לומר, שנעץ סוף הפרשה בתחילתה ותחילתה בסופה ללמדנו, מה פרה אדומה נאמר בה אחכמה והיא רחוקה ממני, שאין בה השגה כלל, כן מלחמות אשר לכאורה ידי מעשה אדם המה, גם בהן הכתיב הקב"ה על עצמו כנאמר מלחמות אני עשיתי, ואין בהן השגה לבשר ודם כלל. ככתוב בסוף הפרשה: **על פן יאמר בספר מלחמות ה' את זהב בסופה ואת הנקלים ארנון** (כא, יד')

לומר לך שהכל מעשי אלקים המה, בהשגחה פרטית של עיני ה' אלקיך בה מרשית שנה ועד אחרית שנה.

בדא סלקא. ודא קליפה לא יתעדי ולא יתבר, עד זמנא דיקומון מתין מעפרא, כדון יתבר קליפה, ונהירו ונהיר בעלמא בלא סתימו מגו מוחא. זכאין אינון צדיקיא בעלמא דין ובעלמא דאתי.

ותרגומו: וסוד זה - {איוב יד} מי יתן טהור מטמא. קלפה ומח עולים זה בזה, וקלפה זו לא תזוז ולא תשבר עד הזמן שבו יקומו המתים מן העפר, אז תשבר הקלפה, ואז יאיר בעולם בלי סתר מתוך המח.

ובזה נעץ סוף הפרשה עם תחילתה. המים הטהורים שבסוף הפרשה עם המים הטהורים של אפר הפרה בתחילתה.

**בכל ענייני הקונטרס ניתן לפנות
לטל': 052-7675895
גור-אריה צור
מודיעין עילית
ניתן להצטרף לתפוצת מייל
דוא"ל: leshem895@gmail.com**

